

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٠٩٨٢١

۸۷/۱/۱۰۷۷۳۱
۸۸/۱/۲۴

دانشگاه رازی

دانشکده کشاورزی

گروه ترویج و توسعه روستایی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته کشاورزی
گرایش توسعه روستایی

عنوان پایان نامه :

سنجش نگرش کشاورزان شهرستان کرمانشاه نسبت به مراکز

ترویج و خدمات جهاد کشاورزی

استاد راهنما:

دکتر حسین آگهی

گروه ترویج و توسعه روستایی
دانشکده کشاورزی
دانشگاه رازی

نگارش:

سید یعقوب هاشمی

۱۳۸۸ / ۱ / ۲۱

تیر ماه ۱۳۸۷

۱۰۹۸۲۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه رازی است.

دانشگاه رازی
دانشکده کشاورزی

گروه ترویج و توسعه روستایی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته کشاورزی گرایش توسعه روستایی

سید یعقوب هاشمی

تحت عنوان

سنجش نگرش کشاورزان شهرستان گرمانشاه نسبت به مراکز

ترویج و خدمات جهاد کشاورزی

در تاریخ 1387/04/15 توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه خیلی خوب به تصویب نهایی رسید.

1- استاد راهنما دکتر حسین آگهی

با مرتبه علمی استادیار

2- استاد داور داخل گروه دکتر عبدالحمید پاپ زن

با مرتبه علمی استادیار

3- استاد داور خارج از گروه دکتر جعفر توکلی

با مرتبه علمی استادیار

امضاء
امضاء
امضاء

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق

شایسته است که از زحمات استادم جناب آقای دکتر آگهی که همواره مرا هادی بودند، و به پاس راهنماییهای استادانه ایشان در تهیه این پایان نامه صمیمانه تشکر کنم، امیدوارم که در راهشان همواره استوار باشند. همچنین جهت گردآوری این مجموعه چندین تن از دوستان همکاری داشته و کمکهای صادقانه ای نمودند که بر خود واجب دانستم از آنها قدردانی کنم از جمله این دوستان آقایان: محمد دره زرشکی، فخرالدین قاسمی، حامد پورصادقی، حسن شهرکی، علی صمدیان، سید کمال هاشمی، امیر صفار دزفولی و همچنین خانم ها: سپیده خاموشی، نشمیل افشارزاده، ویدا یزشکی و الهام صفری هستند؛ از خداوند منان برای آنها موفقیت های پیوسته طلب می نمایم.

تقدیم به:

پیشگاه مقدس ولی عصر (عج)

تقدیم به:

پدر و مادر فداکارم که زندگی خود را وقف تعلیم و
تربیت فرزندان شان کردند

تقدیم به:

برادران و خواهران خوبم

از سه نیاز اساسی انسان یعنی غذا، پوشاک و مسکن محققاً غذا از مهمترین است چون بدون غذا اساساً انسان نمی تواند زنده بماند و زندگی کند. کشاورزی مسئول تهیه غذا برای انبوه مردم است که تعدادشان پیوسته افزایش نیز می یابد. توسعه کشاورزی در چهارچوب توسعه ملی یک کشور مورد بحث قرار می گیرد و به عنوان یک بخش اقتصادی مهم نقش حیاتی در توسعه ملی ایفا می نماید. این پژوهش، از مفاهیم، نظریه ها و رهیافت های روانشناسی اجتماعی بهره می برد. هدف اصلی، سنجش نگرش کشاورزان شهرستان کرمانشاه نسبت به مراکز ترویج و خدمات جهادکشاورزی و مروجین است. چارچوب نظری پژوهش، بر مبنای رهیافت سه مؤلفه ای نگرش و نظریه رفتاری برنامه ریزی شده «فیشبین» و «ایزن» استوار است. چهار متغیر تحقیق تحت عناوین «ارزیابی فایده»، «انتظار فایده»، «انتظار دیگران» و «انگیزه پیروی از انتظارات دیگران» از نظریه فوق استخراج شده اند. تحقیق حاضر از نوع توصیفی یا غیر آزمایشی و پیمایشی است. در این تحقیق از پرسشنامه ای مشتمل بر ۳۹ گویه با استفاده از طیف لیکرت که قابلیت اعتماد آن به شیوه آلفای کرونباخ (۰/۹۰۹) و اعتبار آن از طریق مشورت با کارشناسان حاصل شده است. روش نمونه گیری چند مرحله ای و حجم نمونه با توجه به جدول مورگان ۳۸۵ نفر بدست آمد. نتایج در بخش توصیفی نشان می دهد که ارزیابی کشاورزان از مراکز خدمات و مروجین در سطح متوسط می باشد. بیشتر کشاورزان از مراکز خدمات انتظار فایده بالایی دارند، مروجین را متوسط ارزیابی می کنند و انسجام اجتماعی در روستاها بالاست. در بخش آمار تحلیلی یا استنباطی با استفاده از تحلیل عاملی، ۱۰ عامل از ۳۹ گویه که دارای بیشترین بار عاملی بودند استخراج شدند و سپس از بین ۱۰ عامل، آنهایی که با همدیگر همبستگی معنی داری نداشتند وارد تحلیل رگرسیون چندگانه شدند. این فرایند منجر به ۲۲ جفت متغیر و در نتیجه ۲۲ معادله رگرسیون شد که می تواند در محاسبه نمره نگرش که همان متغیرهای مستقل تحلیل رگرسیون هستند، کمک باشد. تحلیل همبستگی بین ۳۹ گویه نشان می دهد که بیشتر گویه ها همبستگی بالا و معنی دار در سطح $p < 0,05$ و $p < 0,01$ دارند. همچنین همبستگی بین متغیرهای مستقل و نگرش کل در سطح $p < 0,01$ معنی دار هستند که خود تایید کننده تئوری تحقیق می باشد.

لغات کلیدی: سنجش نگرش، کشاورزان، مرکز ترویج و خدمات، شهرستان کرمانشاه

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : کلیات تحقیق

۳	۱-۱- مقدمه.....	
۴	۲-۱- بیان مسئله.....	
۴	۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق.....	
۵	۴-۱- برنامه اول توسعه.....	
۷	۵-۱- ایجاد مراکز خدمات کشاورزی، روستایی و عشایری.....	
۱۱	۶-۱- محدودیت ها و مشکلات اجرایی تحقیق.....	
۱۱	۷-۱- آرایه چند تعریف.....	
۱۱	۱-۷-۱- مراکز خدمات کشاورزی.....	
۱۲	۲-۷-۱- توسعه کشاورزی.....	
۱۲	۳-۷-۱- مفاهیم و تعاریف توسعه کشاورزی.....	

فصل دوم : پیشینه نگاشته ها

۱۶	۱-۲- توسعه و معانی، تعاریف و کارکردهای مختلف آن.....	
۱۶	۱-۱-۲- مفهوم واژه توسعه.....	
۱۷	۲-۱-۲- کشورهای جهان سوم چه ویژگیهایی دارند؟.....	
۱۸	۲-۲- برداشت سیستمی از توسعه.....	
۱۹	۳-۲- سه مکتب غالب در رشته توسعه.....	
۲۰	۱-۳-۱- مکتب تکاملی توسعه.....	
۲۰	۲-۳-۲- مکتب نوسازی.....	
۲۱	۳-۳-۲- مکتب وابستگی.....	
۲۱	۳-۳-۲- مکتب وابستگی.....	
۲۱	۴-۲- تعاریف و مفاهیم توسعه روستایی.....	
۲۲	۱-۴-۲- اهمیت توسعه روستایی.....	
۲۲	۲-۴-۲- آموزش و توسعه روستایی.....	
۲۲	۳-۴-۲- نقش ترویج و آموزش کشاورزی در توسعه روستایی.....	
۲۴	۵-۲- ترویج در روال اجرایی کشاورزی کشور.....	
۲۶	۶-۲- مفاهیم و تعاریف مختلف ترویج کشاورزی.....	
۲۹	۱-۶-۲- اصول جهانی ترویج کشاورزی.....	

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳۰	۲-۶-۲- اهداف ترویج
۳۱	۷-۲- تعریف و تحدید واژه نگرش
۳۷	۱-۷-۲- نگرش چیست؟
۴۴	۲-۷-۲- نگرش ها چگونه شکل می گیرند و چه کارکردهایی دارند؟
۴۵	۱-۲-۷-۲- نگرشهای حاصله از شرطی شدن کلاسیک
۴۶	۲-۲-۷-۲- نگرش های حاصل از شرطی شدن ابزاری یا وسیله ای
۴۷	۳-۲-۷-۲- عوامل موثر بر تکوین نگرش
۴۸	۳-۷-۲- فاکتورهای ژنتیکی: آیا ما با نگرش ها متولد می شویم؟
۴۸	۴-۷-۲- کارکرد های نگرش
۴۹	۱-۴-۷-۲- کارکرد دانشی
۴۹	۲-۴-۷-۲- خود-کارکرد
۴۹	۵-۷-۲- ویژگی های نگرش
۵۱	۶-۷-۲- آیا نگرشهای ما دارای پایداری درونی هستند؟
۵۱	۱-۶-۷-۲- تئوری همسازی شناختی
۵۲	۲-۶-۷-۲- تئوری ناهانگی شناختی
۵۵	۳-۶-۷-۲- تئوری تعادل
۵۶	۴-۶-۷-۲- تئوری ادراک خویشتن
۵۶	۵-۶-۷-۲- تئوری خود-تصدیقی
۵۷	۶-۶-۷-۲- تئوری ایفای نقش
۵۷	۸-۲- چارچوب نظری تحقیق
۶۲	۱-۸-۲- تئوری تزیسه و کرومکا

فصل سوم: روش تحقیق

۷۱	۱-۳- روش شناسی تحقیق
۷۲	۲-۳- اهداف تحقیق
۷۲	۳-۳- متغیرهای تحقیق
۷۲	۱-۳-۳- متغیرهای نگرشی
۷۳	۲-۳-۳- متغیرهای هنجار ذهنی
۷۴	۴-۳- سوالات تحقیق
۷۴	۵-۳- تحلیل داده ها(روش های انتخاب شده جهت سنجش نگرش)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷۴	۳-۵-۱- روش مستقیم یا روش خود-گزارشی
۷۵	۳-۵-۲- روش پوشیده
۷۵	۳-۶-۱- ابزار اندازه گیری
۷۵	۳-۶-۱- تنظیم پرسش نامه
۷۶	۳-۶-۲- بخش های مختلف پرسش نامه
۷۷	۳-۷- قابلیت اعتماد و اعتبار پرسش نامه
۷۸	۳-۸- جامعه آماری، روش نمونه گیری و تعیین حجم نمونه
۸۲	۳-۹- تکنیکهای آماری مورد استفاده

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل یافته ها

۸۴	۴-۱- آمار توصیفی
۸۴	۴-۱-۱- متغیر اول: ارزیابی فایده (طیف لیکرت)
۸۴	۴-۱-۱-۱- گویه اول از متغیر اول
۸۵	۴-۱-۱-۲- گویه دوم از متغیر اول
۸۶	۴-۱-۱-۳- گویه سوم از متغیر اول
۸۶	۴-۱-۱-۴- گویه چهارم از متغیر اول
۸۷	۴-۱-۱-۵- گویه پنجم از متغیر اول
۸۸	۴-۱-۱-۶- گویه ششم از متغیر اول
۸۸	۴-۱-۱-۷- گویه هفتم از متغیر اول
۸۸	۴-۱-۱-۸- نمره و شکل کلی نگرش برای متغیر اول
۹۲	۴-۱-۲- متغیر اول: ارزیابی فایده (طیف لیکرت) نسبت به شخص مروج
۹۲	۴-۱-۲-۱- گویه اول از ارزیابی فایده مروج
۹۲	۴-۱-۲-۲- گویه دوم از ارزیابی فایده مروج
۹۳	۴-۱-۲-۳- گویه سوم از ارزیابی فایده مروج
۹۳	۴-۱-۲-۴- گویه چهارم از ارزیابی فایده مروج
۹۴	۴-۱-۲-۵- گویه پنجم از ارزیابی فایده مروج
۹۴	۴-۱-۲-۶- گویه ششم از ارزیابی فایده مروج
۹۵	۴-۱-۲-۷- گویه هفتم از ارزیابی فایده مروج
۹۵	۴-۱-۲-۸- گویه هشتم از ارزیابی فایده مروج
۹۶	۴-۱-۲-۹- گویه نهم از ارزیابی فایده مروج

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹۶	۱-۲-۱۰-۴- متغیر دهم از ارزیابی فایده مروج
۹۷	۱-۲-۱۱-۴- گویه یازدهم از ارزیابی فایده مروج
۹۷	۱-۲-۱۲-۴- گویه دوازدهم از ارزیابی فایده مروج
۹۸	۱-۲-۱۳-۴- گویه سیزدهم از ارزیابی فایده مروج
۹۸	۱-۲-۱۴-۴- گویه چهاردهم از ارزیابی فایده مروج
۹۹	۱-۲-۱۵-۴- گویه پانزدهم از ارزیابی فایده مروج
۹۹	۱-۲-۱۶-۴- گویه شانزدهم از ارزیابی فایده مروج
۱۰۰	۱-۲-۱۷-۴- گویه هفدهم از ارزیابی فایده مروج
۱۰۰	۱-۲-۱۸-۴- شکل کلی برای ارزیابی فایده نسبت به شخص مروج
۱۰۱	۳-۱-۴- متغیر دوم: انتظار فایده
۱۰۱	۴-۱-۴- متغیر سوم: انتظارات دیگران
۱۰۲	۱-۴-۱-۴- گویه اول از متغیر سوم
۱۰۲	۲-۴-۱-۴- گویه دوم از متغیر سوم
۱۰۳	۳-۴-۱-۴- گویه سوم از متغیر سوم
۱۰۴	۴-۴-۱-۴- گویه چهارم از متغیر سوم
۱۰۴	۵-۴-۱-۴- گویه پنجم از متغیر سوم
۱۰۵	۶-۴-۱-۴- گویه ششم از متغیر سوم
۱۰۶	۷-۴-۱-۴- گویه هفتم از متغیر سوم
۱۰۶	۸-۴-۱-۴- نمره کلی نگرش برای متغیر سوم
۱۰۷	۵-۱-۴- متغیر چهارم: انگیزه پیروی از انتظارات دیگران
۱۰۷	۱-۵-۱-۴- گویه اول از متغیر چهارم
۱۰۸	۲-۵-۱-۴- گویه دوم از متغیر چهارم
۱۰۸	۳-۵-۱-۴- گویه سوم از متغیر چهارم
۱۰۹	۴-۵-۱-۴- گویه چهارم از متغیر چهارم
۱۰۹	۵-۵-۱-۴- گویه پنجم از متغیر چهارم
۱۱۰	۶-۵-۱-۴- گویه ششم از متغیر چهارم
۱۱۰	۷-۵-۱-۴- گویه هفتم از متغیر چهارم
۱۱۱	۸-۵-۱-۴- گویه هشتم از متغیر چهارم
۱۱۳	۲-۴- آمار و آنالیز استنباطی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۱-۲-۴- قابلیت اعتماد تحقیق یا پرسشنامه.....	۱۱۳
۲-۲-۴- ضریب همبستگی میان گویه ها و متغیرها.....	۱۱۳
۱-۲-۲-۴- ضریب همبستگی میان گویه های متغیر اول.....	۱۱۳
۲-۲-۲-۴- ضریب همبستگی میان گویه های متغیر سوم.....	۱۱۵
۴-۲-۲-۴- ضریب همبستگی میان متغیرهای نمرات کلی نگرش.....	۱۱۶
۳-۲-۴- تحلیل همبستگی.....	۱۱۶
۱-۳-۲-۴- ارزیابی فایده مراکز (متغیر اول) و نگرش.....	۱۱۶
۲-۳-۲-۴- ارزیابی فایده مروجین (متغیر اول) و نگرش.....	۱۱۷
۳-۳-۲-۴- انتظار فایده (متغیر دوم) و نگرش.....	۱۱۷
۴-۳-۲-۴- انتظارات دیگران (متغیر سوم) و نگرش.....	۱۱۷
۵-۳-۲-۴- انگیزه پیروی از انتظارات دیگران (متغیر چهارم) و نگرش.....	۱۱۸
۴-۲-۴- تحلیل عاملی.....	۱۱۸
۵-۲-۴- تحلیل رگرسیون.....	۱۲۰
۱-۵-۲-۴- تحلیل و معادله رگرسیون.....	۱۲۲

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهاد

۱-۵- نتایج و بحث.....	۱۲۶
۱-۱-۵- آمار توصیفی.....	۱۲۶
۲-۱-۵- آمار استنباطی.....	۱۲۸
۲-۵- پیشنهادات.....	۱۳۰
پیوست یک.....	۱۳۲
منابع.....	۱۳۸

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۱۹	شکل ۱-۲ برداشت سیستمی از توسعه
۴۲	شکل ۲-۲ نگرش ها به عنوان ارزش یابی
۴۲	شکل ۳-۲ نگرش ها به عنوان ارزش یابی
۴۳	شکل ۴-۲
۴۴	شکل ۵-۲ نگرش ها به عنوان خاطرات
۵۴	شکل ۶-۲ ناهماهنگی و تنش به شیوه های گوناگون کاهش می یابد.
۶۰	شکل ۷-۲ تئوری رفتار برنامه ریزی شده
۶۱	شکل ۸-۲ تئوری رفتار برنامه ریزی شده
۶۳	شکل ۹-۲ مولفه های نگرشی و هنجار ذهنی
۶۸	شکل ۱۰-۲ تداخل فضای مفهوم پذیرش اجتماعی و هنجارهای ذهنی
۷۳	شکل ۱-۳: متغیرهای تحقیق
۸۰	شکل ۲-۳: موقعیت دهستانهای جامعه آماری (سالنامه آمار استان کرمانشاه)
۸۵	شکل ۱-۴ گویه اول از متغیر اول
۸۶	شکل ۲-۴ گویه دوم از متغیر اول
۸۶	شکل ۳-۴ گویه سوم از متغیر اول
۸۷	شکل ۴-۴ گویه چهارم از متغیر اول
۸۷	شکل ۵-۴ گویه پنجم از متغیر اول
۸۸	شکل ۶-۴ گویه ششم از متغیر اول
۸۸	شکل ۷-۴ گویه هفتم از متغیر اول
۹۱	شکل ۸-۴ شکل کلی نگرش برای متغیر اول
۹۲	شکل ۹-۴ گویه اول از ارزیابی فایده مروج
۹۲	شکل ۱۰-۴ گویه دوم از ارزیابی فایده مروج
۹۳	شکل ۱۱-۴ گویه سوم از ارزیابی فایده مروج
۹۳	شکل ۱۲-۴ گویه چهارم از ارزیابی فایده مروج
۹۴	شکل ۱۳-۴ گویه پنجم از ارزیابی فایده مروج
۹۴	شکل ۱۴-۴ گویه ششم از ارزیابی فایده مروج
۹۵	شکل ۱۵-۴ گویه هفتم از ارزیابی فایده مروج
۹۵	شکل ۱۶-۴ گویه هشتم از ارزیابی فایده مروج
۹۶	شکل ۱۷-۴ گویه نهم از ارزیابی فایده مروج
۹۶	شکل ۱۸-۴ متغیر دهم از ارزیابی فایده مروج
۹۷	شکل ۱۹-۵ گویه یازدهم از ارزیابی فایده مروج
۹۷	شکل ۲۰-۴ گویه دوازدهم از ارزیابی فایده مروج

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۹۸.....	شکل ۴-۲۱ گویه سیزدهم از ارزیابی فایده مروج
۹۸.....	شکل ۴-۲۲ گویه چهاردهم از ارزیابی فایده مروج
۹۹.....	شکل ۴-۲۳ گویه پانزدهم از ارزیابی فایده مروج
۹۹.....	شکل ۴-۲۴ گویه شانزدهم از ارزیابی فایده مروج
۱۰۰.....	شکل ۴-۲۵ گویه هفدهم از ارزیابی فایده مروج
۱۰۱.....	شکل ۴-۲۶ شکل کلی برای ارزیابی فایده نسبت به شخص مروج
۱۰۲.....	شکل ۴-۲۷ گویه اول از متغیر سوم
۱۰۳.....	شکل ۴-۲۸ گویه دوم از متغیر سوم
۱۰۳.....	شکل ۴-۲۹ گویه سوم از متغیر سوم
۱۰۴.....	شکل ۴-۳۰ گویه چهارم از متغیر سوم
۱۰۵.....	شکل ۴-۳۱ گویه پنجم از متغیر سوم
۱۰۵.....	شکل ۴-۳۲ گویه ششم از متغیر سوم
۱۰۶.....	شکل ۴-۳۳ گویه هفتم از متغیر سوم
۱۰۶.....	شکل ۴-۳۴ نمره کلی نگرش برای متغیر سوم
۱۰۷.....	شکل ۴-۳۵ گویه اول از متغیر چهارم
۱۰۸.....	شکل ۴-۳۶ گویه دوم از متغیر چهارم
۱۰۸.....	شکل ۴-۳۷ گویه سوم از متغیر چهارم
۱۰۹.....	شکل ۴-۳۸ گویه چهارم از متغیر چهارم
۱۰۹.....	شکل ۴-۳۹ گویه پنجم از متغیر چهارم
۱۱۰.....	شکل ۴-۴۰ گویه ششم از متغیر چهارم
۱۱۰.....	شکل ۴-۴۱ گویه هفتم از متغیر چهارم
۱۱۱.....	شکل ۴-۴۲ گویه هشتم از متغیر چهارم
۱۱۱.....	شکل ۴-۴۳ شکل کلی نگرش برای متغیر چهارم
۱۱۲.....	شکل ۴-۴۴ شکل و نگرش کلی با استفاده از تئوری نگرش سه مولفه ای

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۷.....	جدول ۱-۲- وابستگی به کشاورزی در کشورهای جهان سوم
۶۸.....	جدول ۲-۵- مقایسه تئوریهای معاصر نگرش مقایسه تئوریهای معاصر نگرش
۷۷.....	جدول ۳-۲- آمار جمعیتی و تفکیک آن بر حسب موقعیت مکانی
۹۰.....	جدول ۴-۱- نمره و شکل کلی نگرش برای متغیر اول (جدول ۱)
۱۱۴.....	جدول ۴-۲- ضریب همبستگی میان گویه های متغیر اول
۱۱۵.....	جدول ۴-۳- ضریب همبستگی میان گویه های متغیر سوم
۱۱۵.....	جدول ۴-۴- ضریب همبستگی میان گویه های متغیر چهارم
۱۱۶.....	جدول ۴-۵- ضریب همبستگی میان متغیرهای نمرات کلی نگرش
۱۱۶.....	جدول ۴-۶- ضریب همبستگی بین نگرش نسبت به مراکز و ارزیابی فایده
۱۱۷.....	جدول ۴-۷- ضریب همبستگی بین نگرش نسبت به مراکز و ارزیابی فایده مروجین
۱۱۷.....	جدول ۴-۸- ضریب همبستگی بین نگرش نسبت به مراکز و انتظار فایده
۱۱۷.....	جدول ۴-۹- ضریب همبستگی بین نگرش نسبت به مراکز و انتظارات دیگران
۱۱۸.....	جدول ۴-۱۰- ضریب همبستگی بین نگرش نسبت به مراکز و انتظارات دیگران
۱۱۹.....	جدول ۴-۱۱- معنی داری آزمون بارتلت
۱۱۹.....	جدول ۴-۱۲- واریانس تبیین شده توسط عامل ها
۱۲۱.....	جدول ۴-۱۳- همبستگی بین عامل ها
۱۲۲.....	جدول ۴-۱۴- تحلیل رگرسیون
۱۲۴.....	جدول ۴-۱۵- معادله های رگرسیون

پیشگفتار

با توجه به اهمیت بخش کشاورزی و تولیدات کشاورزی در اقتصاد کشور و همچنین جهت تلاش برای خودکفایی در محصولات کشاورزی بررسی مسائل مربوط به این بخش ضرورت می یابد، و بخش دولتی با در نظر گرفتن این موضوع که کشاورزان روستایی بار این مهم را به دوش می کشند و همواره در این راه تلاش می کنند، جهت کمک به این قشر زحمت کش و دورافتاده مراکز ترویج و خدمات جهادکشاورزی را در مراکز پاره ای از دهستان ها ایجاد نمود، که حدود سه دهه مشغول به فعالیت و ارائه خدمات هستند. این موضوع نیز روشن است که در راستای توسعه روستایی توسعه کشاورزی الزامی است، چرا که اکثریت روستاییان کشاورز یا در رابطه با کشاورزی امرار معاش می کنند. در مجموع این مسائل انگیزه ای شد و محقق را بر آن داشت که در تابستان ۸۶ نگرش کشاورزان شهرستان کرمانشاه را که شاید نظرات و عقاید آنها کمتر از کشاورزان روستاهای مرکزی مورد توجه قرار گرفته است را نسبت به مراکز خدمات مورد بررسی قرار دهد. اگر چه در این راه با مشکلاتی نظیر کافی نبودن اطلاعات کتابخانه ای، عدم وجود بایگانی مناسب و همچنین مشکلات مربوط به دسترسی به کشاورزان جامعه آماری و آشنایی اندک محقق با زبان و گویش جامعه روستایی کرمانشاه مواجه شدیم، ولی توانستیم با وجود تمام کاستی ها به کمک استاد راهنمای محترم و سایر دوستان این مجموعه را گردآوری نماییم. امید است که مقدمه ای باشد جهت تحقیقات سایر دوستان در این زمینه.

فصل اول

کلیات تحقیق

مقابله با بحران رشد فزاینده جمعیت جهان، به ویژه در کشورهای در حال توسعه از یک طرف و محدودیت منابع از طرف دیگر، توجه به بهره وری و اثربخشی و ارتقای آن در تمامی سطوح و زمینه ها را ضروری می کند (ماهنامه جهاد، شماره ۱۷۷، ص ۵۸). در چنین شرایطی تنها راه افزایش محصولات کشاورزی افزایش عمقی یعنی ازدیاد محصول در هکتار است. لذا فعالیت های کشاورزی باید متنوع شود و بهره وری و بازدهی کشاورزی افزایش یابد. برای نیل به این مقصود کشاورزان باید متحول شوند و برای متحول ساختن کشاورزان سنتی مقدمات و تمهیدات و برنامه هائی لازم است و شرایط مساعد و امکانات واقعی می خواهد. پس از فراهم شدن امکانات و شرایط لازم آموزش می تواند نقش حیاتی را در متحول ساختن کشاورزان و نتیجتاً توسعه کشاورزی ایفا نماید (زمانی پور ۷۹، ص ۸۸). وزارت کشاورزی «مراکز خدمات کشاورزی» را برای چنین منظوری برگزیده است. با توجه به وظایف متعدد و نقش اساسی مراکز ترویج و خدمات جهاد کشاورزی در توسعه کشاورزی انجام تحقیقات در راستای بهبود کارکرد این مراکز اهمیتی ویژه می یابد، و از چنین دیدگاهی است که لحاظ نمودن و سنجش پدیده های ذهنی، نگرش ها، و افکار کشاورزان به عنوان ارباب رجوع و ذی نفعان این مراکز ضرورت می یابد.

مسئولین نیز کوشش می کنند که به اظهار نظر مردم ارج نهند و اگر در مواردی نظر مردم مبتنی بر اطلاعات غلط بود، نه با بکارگیری زور، بلکه با دادن اطلاع بهتر با روش های اطلاع رسانی، نظر آنها را در مسیر دلخواه تغییر دهند. بنابراین نظر خواهی دارای چند کارکرد بهم پیوسته زیر است:

۱- اصلاح سازمان در جهت بهبود کارایی

۲- تقویت نظام دموکراسی

۳- تقویت و تشدید مشارکت مردمی

۴- تقویت پایگاه مردمی نظام

۵- ثبات نظام سیاسی

۶- کنترل و افزایش محبوبیت مسئولین (رفیع پور ۷۲، ص ۲).

هدف از این مطالعه نیز سنجش نگرش کشاورزان نسبت به مراکز ترویج و خدمات جهاد کشاورزی می باشد.

از سه نیاز اساسی انسان یعنی غذا، پوشاک و مسکن محققاً غذا از مهمترین است چون بدون غذا اساساً انسان نمی تواند زنده بماند و زندگی کند. کشاورزی مسئول تهیه غذا برای انبوه مردم است که تعدادشان پیوسته افزایش نیز می یابد. منابع قابل اطمینان علمی و سازمان های جهانی اعلام کرده اند که جمعیت عالم علیرغم اجرای برنامه های تنظیم خانواده و تقلیل باروری باز هم با نرخ بالائی به ویژه در کشورهای جهان سوم افزایش می یابد. از این رو باید نرخ افزایش تولید محصولات کشاورزی از نرخ افزایش جمعیت بالاتر باشد یا لاقبل به اندازه آن بالغ شود تا بتواند از عهده تغذیه انبوه مردم برآید و شکم ها را سیر کند. از طرفی چون قدر مطلق جمعیت در بخش کشاورزی افزایش می یابد و علیرغم جریان پیوسته و حتی تند شونده مهاجرت مردم از بخش کشاورزی باز هم آمار نشان می دهد که جمعیت بخش کشاورزی مخصوصاً در اغلب کشورهای جهان سوم افزایش می یابد و از طرفی میزان زمین های قابل کشت به علل مختلف کاهش می یابد و به جهت محدودیت در منابع آب نمی توان زمین های جدیدی را هم در اغلب نقاط عالم به زیر کشت در آورد لاجرم نسبت مردم به زمین به شدت تقلیل یافته و در بسیاری از کشورها به کمتر از یک هکتار برای هر کشاورز می رسد. در چنین شرایطی تنها راه افزایش محصولات کشاورزی افزایش عمقی یعنی ازدیاد محصول در هکتار است. لذا فعالیت های کشاورزی باید متنوع شود و بهره وری و بازدهی کشاورزی افزایش یابد. برای نیل به این مقصود کشاورزان باید متحول شوند و برای متحول ساختن کشاورزان سنتی مقدمات و تمهیدات و برنامه هائی لازم است و شرایط مساعد و امکانات واقعی می خواهد که در بحث مربوط به توسعه کشاورزی به آنها اشاره شد. پس از فراهم شدن امکانات و شرایط لازم آموزش می تواند نقش حیاتی را در متحول ساختن کشاورزان و نتیجتاً توسعه کشاورزی ایفا نماید (زمانی پور ۷۹، صص ۸۸-۸۷). در شهرستان کرمانشاه تعداد هفت مرکز ترویج و خدمات جهاد کشاورزی ایجاد شده است که همواره عهده دار وظایف متعدد در خصوص جامعه کشاورزان می باشند و توانسته اند منشاء خدمات سودمند و موثری باشند. لذا با توجه به اهمیت این مراکز و با عنایت به اینکه تا کنون نیز درباره آنها در شهرستان کرمانشاه مطالعه ای انجام نشده لازم دانسته شد نگرش کشاورزان به عنوان ارباب رجوع این مراکز را مورد بررسی قرار دهیم، و در تابستان ۸۶ تحقیق پیش رو در این راستا صورت گرفت.

۱-۳ اهمیت و ضرورت تحقیق

بعد از انقلاب اسلامی، دولت با قرار دادن کشاورزی به عنوان محور توسعه اقتصادی جمهوری اسلامی، کوشش هایی را در زمینه عمران و تعیین مالکیت زمین آغاز کرد که هنوز ادامه دارد (وشوقی ۸۰، صص ۲۲۹). و در راستای توسعه بخش کشاورزی اهداف و مسئولیت های در زمینه تشویق نظام های بهره برداری گروهی و جمعی، مصرف کود شیمیایی و حیوانی و نباتی، مبارزه با آفات و بیماری های نباتی و حیوانی، کمک به

از زیاده خوراک دام از طریق گسترش و افزایش نباتات علوفه ای، ذرت و جو، انجام خدمات دامپزشکی و دامپروری، گسترش برنامه اصلاح نژاد، توسعه منابع آب، واگذاری ماشین آلات و ادوات کشاورزی به روستاییان، احداث راه های روستایی، تأمین آب آشامیدنی سالم و بهداشتی، برق رسانی صنایع روستایی و عشایری و کشاورزی و غذایی، احداث تعمیرگاه ماشین آلات کشاورزی، سیلو، انبار، سردخانه، خدمات آموزشی (مدرسه، مسجد، کتابخانه) و چندین هدف دیگر مطرح شد. حصول به چنین اهدافی که تنها اشاره ای به آنها شد، نیاز به بازوی اجرایی قدرتمندی دارد که بتواند با عبور از موانع و مشکلات موجود، کشاورزی سنتی فرسوده و جامعه نیمه خفته روستایی را سریعاً به تحرک وادارد. وزارت کشاورزی «مراکز خدمات کشاورزی» را برای چنین منظوری برگزیده است (وثوقی ۸۰، ص ۲۴۵). با توجه به وظایف متعدد و نقش اساسی مراکز ترویج و خدمات جهاد کشاورزی در توسعه کشاورزی انجام تحقیقات در راستای بهبود کارکرد این مراکز اهمیتی ویژه می یابد، و از چنین دیدگاهی است که لحاظ نمودن و سنجش پدیدارهای ذهنی، نگرش ها، و افکار کشاورزان به عنوان ارباب رجوع و ذی نفعان این مراکز ضرورت می یابد. در زیر به پاره ای از مقوله های مرتبط با فعالیت مراکز ترویج و خدمات جهاد کشاورزی اشاره می شود.

۱-۴ برنامه اول توسعه

اولین برنامه پنجساله توسعه اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی کشور، بر اقداماتی نظر دارد که جامعه روستایی و بخش کشاورزی را از تنگناهای خاص اقتصادی - اجتماعی که طی سالها در آن گرفتار بوده است، برهاند.

قبل از آنکه نقاط نظر برنامه پنجساله عمرانی در زمینه کشاورزی و مسائل روستایی را مورد بررسی قرار دهیم، لازم است نظری نیز به برنامه دهساله خود کفایی بیفکنیم. اهداف کلی توسعه کشاورزی در دراز مدت (برنامه دهساله خود کفایی) به شرح زیر است:

۱. حصول به خود کفایی در تولید محصولات اساسی کشاورزی در زمینه مواد غذایی (براساس الگوی صحیح مصرفی) و مواد خام کشاورزی مورد نیاز صنایع کشور.
۲. اهتمام در جهت افزایش تولید فراورده های کشاورزی برای صدور.
۳. افزایش در آمد و بهبود زندگی کشاورزان در جهت کاهش نابرابری اقتصادی - اجتماعی موجود بین شهر و روستا و بخش کشاورزی با سایر بخش ها.
۴. فراهم کردن زمینه های جذب نیروی انسانی در بخش کشاورزی از طریق گسترش و متنوع کردن فعالیت های کشاورزی و ایجاد فعالیت های جنبی جهت از بین بردن بیکاری های پنهان و افزایش سطح میزان اشتغال در روستاهای مناطق عشایری به منظور ایجاد هماهنگی معقول در مهاجرت های روستاییان کشور.